

лостно; вълцитѣ виеха по планината; а нѣкои зимни пилета чуруликаха, — повече нищо се не чуеше и не видѣше. Намѣ бѣше твърде тежко да вървиме, защото часъ-по-часъ потъвахме въ снѣгътъ... Презъ тая нощъ ние едвамъ можахме да преминеме 300 крачки: вѣтърътъ ни носѣше по своята воля и обаряше ни твърде често²¹.

Надъ село Твърдица, при политѣ на южния склонъ, за кждето води отъ Елена една пжтека презъ Балкана, която почнаха недавна да преправятъ на пжтъ, се издига *Твърдишка планина* или *Чемерна*, украсена съ сръдно-вѣковни развалини. „Отъ това мѣсто“, казва Панайотъ, „се види Сакаръ-планина, види се Едирне, види се Пловдивъ, види се Доспатъ. Погледай и на дѣсно. Види се Елена, види се Беброво, види се Търново, види се Габрово, види се Плѣвенъ. Така сжщо отъ тая планина се види рѣка Тунджа, покрай която се намиратъ цѣли полета, насадени съ трендафилъ. Като погледнешъ къмъ югъ, то виждашъ полета и множество рѣки; а като погледнешъ къмъ Дунава, то виждашъ бърда и щумаци; горитѣ сж облѣни съ златнитѣ лжчи на българското слънце; керемидитѣ се червенѣятъ изпомежду зеленото поле; бѣлитѣ кжщици надничатъ изпомежду сливацитѣ, орѣшациитѣ, крушациитѣ и вишняцитѣ; а рѣкитѣ се лъщатъ отъ слънцето като сребърни пояси“.

По-нататъкъ се намиратъ тѣснини (1104 м.), наричани по турски *Демиръ-капу* (желѣзни врата), по български *Вратникъ*; презъ тѣхъ минава пжтътъ отъ Сливенъ презъ Стара-рѣка за Търново. Северо-източно отъ Сливенъ, право сръдъ равнината се издига *Чаталка* (турски *Чаталъ-дагъ*), огромна стръмна скала отъ кварцовъ порфиръ, съ връхъ диво изрѣзанъ въ видъ на жбци (1054 м.)²².

Отъ това мѣсто Балканътъ се разтваря широко и се разклонява на три вериги. Северната верига (на картитѣ *Малъкъ* или *Кючукъ Балканъ*) се простира до Голѣма Камчия; отъ северъ до нея се доближаватъ *Бинаръ-дагъ* при Османъ-Пазаръ и височинитѣ при Шуменъ, задъ които се шири *Дели-орманъ* (по турски: луда гора). Сръдната верига, обикновено наричана *Стара-планина*, се простира на изтокъ до сливането на дветѣ Камчии. Южната верига раздѣля долината на Малка Камчия отъ тракийската равнина чакъ до морето; на с.-изтокъ отъ Сливенъ тя се нарича *Матейска планина*²³.

Камчия се образува отъ две рѣки; отъ всички рѣки, които извиратъ отъ Балкана, само тя не тече вертикално къмъ веригата отъ югъ къмъ северъ, а хоризонтално отъ западъ къмъ изтокъ. *Голѣма Камчия* (тур. Буюкъ или Акжли Камчикъ) извира до Тича (тур. Читакъ) подъ Малкия Балканъ и тече покрай древно-българския градъ Преслава (Ески Стамбулъ) въ видъ на джга на северъ до морето. *Малка* или *Луда Камчия* (Кючукъ или Дели Камчикъ) извира между сръдната и южната верига, при Раково. При село Санджкли дветѣ Камчии се сливатъ и текатъ право на изтокъ до морето.

Тая частъ на Балкана се състои отъ кредни пластове съ издънки отъ порфиръ и на повечето мѣста е покрита съ гори отъ букъ, джбъ и габъръ. По тѣхъ се въдятъ мечки, вълци, лисици, диви кози, рогащи и зайци. Въ тая мѣстность има три важни прохода. Най-западниятъ, достъпенъ само за товарни животни, води отъ Сливенъ презъ Матейска планина за село Ичера (тур. Вечера); по-нататъкъ презъ Луда Камчия и градеца Жеравна (Башкьой) довежда до града Котелъ (тур. Казанъ) на отвждната страна на сръдната верига; оттукъ може да се достигне презъ прохода (624 м.) на Тича до Голѣма Камчия. Другитѣ два прохода се започватъ отъ Карнобатъ (210 м.). Западниятъ отъ тѣхъ води презъ една седловина въ южната верига къмъ Луда Камчия и по-нататъкъ презъ тѣснинитѣ *Котленски боазъ* за Котелъ, дето